

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

Динаміка розвитку сучасної України під час відродження національної економіки та поява можливостей для розкриття професійного потенціалу особистості потребує від фахівців здатності до самовдосконалення, створення власного професійного іміджу, постійної самоосвіти для того, щоб уміти ефективно використати свої професійні знання та вміння. Це стосується будь-якого фаху, зокрема педагогічного.

Аналіз філософських, соціальних, психологічних та інших першоджерел показав: щоб мати позитивну ділову репутацію і привабливий позитивний імідж, потрібно виконувати низку вимог, які суспільство висуває до педагога, а саме [1]:

- *адаптованість* – уміння пристосовуватися до швидкозмінних умов третього тисячоліття людської цивілізації;
- *соціальну відповідальність* – уміння діяти відповідально як громадянину своєї країни;
- *комунікативно-інформаційні навички та медіаграмотність* – уміння здобувати, аналізувати, опрацьовувати, оцінювати та створювати інформацію, використовувати всілякі види спілкування, зокрема за допомогою мультимедійних засобів у різноманітних формах за будь-яких умов;
- *інтелектуальну допитливість і творчість* – здатність до створення, модернізації, відкриттів, упроваджень нових ідей, оригінальності та інновацій;
- *критичне та системне мислення* – розуміння взаємозв'язків між системами та здатність до вірогідних суджень для окреслення, аналізу та вирішення проблем;

- *міжособистісні та групові взаємини* – уміння продуктивно співпрацювати в різних командах, здатність до лідерства;
- *самоспрямування у навчання упродовж усього життя* – розпізнавання і визначення пріоритетів, розуміння власних проблем і пошук ресурсів для самоосвітньої діяльності.

Проблему інноваційного підходу до формування професійного іміджу педагога сьогодні вирішує система післядипломної освіти України, зокрема інститути післядипломної педагогічної освіти. Їх розвиток вимагає від педагогічної науки запровадження нових форм і методів у навчально-виховній та науково-методичній діяльності педагогічних працівників як інститутів післядипломної освіти, так і інших освітніх закладів України, зокрема професійних. Добором, теоретичним осмисленням, класифікацією педагогічних інновацій займається нова галузь педагогічного знання – ***педагогічна інноватика***. Її прогностичний розвиток, аналіз, оцінювання конкретних реалій мають непересічну цінність і для педагогічної практики, особливо для налаштованих на творчість педагогів.

Вважається, що саме науково-педагогічна діяльність педагогічних працівників є пріоритетною і має бути зосереджена на вдосконаленні власної викладацької майстерності завдяки розширенню, поглибленню й оновленню професійних знань, ознайомленню із сучасними інноваційними освітніми технологіями, інтерактивними формами і методами та їх упровадженню у навчальний процес.

Стратегія розвитку як системи ПТО, так і конкретного професійного навчального закладу має бути інноваційною, базуватися на сучасному законодавчому та нормативному забезпеченні, науково обґрунтованих критеріях оцінювання якості навчального процесу, державних стандартах ПТО, результатах моніторингу попиту та пропозиції потреб регіонального ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах. Завдяки правильному вибору стратегії розвитку в ПНЗ формується ***інноваційна культура***, яка характеризується орієнтованістю на особистість, здатністю до змін,

відкритістю до комунікацій у навколишньому середовищі. Учасникам навчального та виховного процесів такого закладу притаманна солідарність щодо цінностей і поглядів на освіту, яка дає змогу ефективно співпрацювати в умовах постійного конструктивного діалогу та взаємоузгодження позицій.

Професійна культура вбирає у себе індивідуальні цінності педагога, виявляється й оцінюється почерез педагогічну діяльність. *Модель професійної культури* сучасного педагога містить перелік *професійно-особистісних якостей (професіограм)*, що забезпечують успішну й ефективну педагогічну діяльність, а саме: педагогічну спрямованість (психологічну готовність), педагогічні здібності (професійну компетентність, майстерність), індивідуально-типологічні властивості.

Основною характеристикою іміджу педагога вважається його **професійна компетентність**, що визначається через її *основні показники*: підготовленість до педагогічної та науково-методичної діяльності, особисту педагогічну майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні уміння.

Професійно-педагогічна компетентність педагога професійної школи складається із науково-професійної, методичної, соціально-психологічної, диференціально-психологічної, рефлексивної, наддисциплінарної («ключової», «базової») компетентностей [3].

Рівні професійної компетентності, залежно від результативності діяльності педагогічних працівників професійних навчальних закладів, можуть бути визначені за такою градацією:

- *репродуктивний (низький)* – у навчальній діяльності педагога переважають інформаційні методи пояснення, коли учні пасивно сприймають навчальний матеріал. Зміст навчання обирається педагогом стихійно і є простою констатацією фактів. Спроектована модель занять має декларативний характер, а їх організаційна структура є нечіткою;

- *адаптивний (елементарний)* – педагог уміє адаптувати навчальну інформацію до особливостей аудиторії; мета і структура занять визначаються

ним відповідно до рівня підготовленості учнів. Однак він не має навичок варіювати методами і способами навчально-пізнавальної діяльності, методи активізації використовує рідко;

- *локально-моделювальний (базовий)* – педагог володіє основами педагогічної майстерності: добре володіє стратегією і методикою навчання учнів з окремих тем навчальної дисципліни; мету і завдання навчання може обґрунтувати, однак не визначає рівнів засвоєння знань та умінь і відповідних їм методів навчання; у навчальній діяльності переважають традиційні методи навчання й контролю; активізація діяльності учнів проводиться без глибокого дидактичного обґрунтування;

- *системно-моделювальний (досконалий)* – характеризується чіткою спрямованістю дій педагога, їх високою якістю, діалогом у спілкуванні. Педагог самостійно планує й організовує власну діяльність на тривалий час, маючи головним завданням розвиток особистості учня. Володіє стратегією викладання дисципліни в цілому. Цілі, завдання і структуру занять обґрунтовано з урахуванням навченості учнів, моделі їхньої майбутньої професійної діяльності. Моделює рівень засвоєння знань, умінь і навичок учнів, обирає відповідні форми і методи контролю. У діяльності педагога переважають проблемно-розвивальні методи навчання;

- *творчий* – характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Педагог самостійно конструює інноваційні, педагогічно доцільні прийоми взаємодії, будує діяльність, спираючись на рефлексивний аналіз – формування індивідуального стилю професійної діяльності.

Вимоги до педагога професійної школи постійно змінюються, що має своє відображення у розширенні його професійних функцій, засвоєнні нових видів діяльності, пов'язаних із вимогами ринку праці, необхідністю соціального партнерства щодо підготовки робітничих кадрів. Упровадження інноваційних освітніх технологій потребує сьогодні якісно нового педагога, готового до роботи в нових умовах, здатного адаптуватися до педагогічних

інновацій і швидко реагувати на сучасні та перспективні процеси соціального й економічного розвитку суспільства.

Майстерність зазвичай розкривається в ефективній діяльності людини. Майстерність педагога можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризується якістю результату), як вияв творчої активної особистості (якщо характеризується психологічним механізмом успішної діяльності). **Педагогічна майстерність** – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує педагогічну самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [3]. До таких властивостей належать гуманістична спрямованість діяльності педагога, його професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка.

На зміну традиційній парадигмі освіти прийшла інноваційна, найважливішою складовою якої є ідея неперервності; її реалізація спрямована на подолання основної суперечності сучасної освітньої системи – між стрімким темпом накопичення знань та обмеженими можливостями їх засвоєння людиною у період навчання. Ця суперечність змушує заклади освіти, насамперед, формувати у суб'єктів процесу навчання вміння вчитися, здобувати інформацію, отримувати з неї необхідні знання. Особливого значення при цьому набуває інформаційна культура фахівця, що є однією з базових особистісних характеристик, яка визначає сучасне інформаційне мислення та професійну мобільність.

Інформатизація освіти вимагає від її учасників наявності **інформаційної культури** – здатності ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей передові досягнення у галузі розвитку засобів інформації та інформаційно-комунікаційних технологій.

А. Верняєв розглядає сутність поняття «інформаційна культура» як «складне інтегральне системне особистісне утворення, що є гармонійно поєднаною сукупністю загальнолюдських уявлень, ідей, знань, ціннісних орієнтацій, гуманістичних уявлень, емоційного досвіду, якостей особистості,

стильових і світоглядних утворень, універсальних способів пізнання, алгоритмів поведінки, способів комунікації, орієнтованих на вільне існування, розвиток, самовдосконалення в історично і технологічно інформаційному суспільстві» [1].

Основою інформаційної культури педагога є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, уміння орієнтуватися у безмежному просторі різноманітних повідомлень і даних, раціонально використовувати засоби сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення інформаційних потреб.

Однією з основних ознак інформаційної культури педагога є розуміння ним сутності інформації й інформаційних процесів, ролі інформаційних ресурсів у процесі навчання і виховання, пізнання навколишнього світу.

Інформаційна культура педагога є інтегральним показником рівня його досконалості в інформаційній сфері діяльності, оскільки це не тільки уміння працювати з прикладним забезпеченням, і навіть не вміння програмувати.

Інформаційна культура – це, насамперед, глибоке розуміння суті процесів опрацювання інформації, яка передбачає наявність умінь:

- обирати і формулювати цілі, здійснювати постановку завдань;
- знаходити інформацію у різних джерелах, користуватися автоматизованими системами пошуку, зберігання й опрацювання інформації;
- виділяти в інформації головне і другорядне; упорядковувати, систематизувати, структурувати дані;
- бачити інформацію в цілому, а не фрагментарно, встановлювати асоціативні зв'язки між інформаційними повідомленнями;
- інтерпретувати інформацію, переводити візуальну інформацію у вербальну знакову систему і навпаки;
- розробляти ефективні алгоритми та реалізовувати їх на комп'ютері;
- інтерпретувати й аналізувати одержані результати, передбачати наслідки ухвалених рішень.

Проблема формування інформаційної культури є сьогодні однією з найважливіших проблем вищої школи. Її розв'язання в галузі професійної підготовки та підвищення кваліфікації педагогів нині починає активно обговорюватись у науково-педагогічних колах.

Важливою складовою інформаційної культури є **інформаційна грамотність** – уміння формулювати інформаційну потребу, запитувати, шукати, відбирати, оцінювати інформацію, в якому б вигляді вона не була представлена. Іншими словами, **інформаційна грамотність педагога** – це *здатність розуміти необхідність певної інформації, виявляти, знаходити, оцінювати й ефективно використовувати цю інформацію для розв'язання певних навчально-організаційних та науково-методичних проблем* [1].

Реалізація інновацій у процес інформатизації навчально-методичного середовища ПНЗ зумовлює **інтенсифікацію навчання**, тобто підвищення його ефективності та результативності за допомогою більш повного використання кожної одиниці ресурсного потенціалу навчального закладу. Сучасний суспільний розвиток супроводжується інтенсивним упровадження науково-технічного прогресу та відповідним інноваційним розвитком, що зумовлює якісні зміни в усіх сферах життя суспільства. У цих умовах освіта є основним чинником і ресурсом розвитку сучасної економіки України. І якщо стратегія системи професійної освіти – це забезпечення інтенсивного соціально-економічного розвитку нашої держави, то формування позитивного іміджу педагога цієї системи – це тактика реалізації інновацій в освіті через формування та розвиток його інноваційної й інформаційної культури, інформаційної грамотності та педагогічної майстерності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болсун С. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога в системі післядипломної освіти / С. Болсун, Н. Чипиленко // Післядипломна освіта в Україні. — 2011. — № 6. — С. 27–31.
2. Галега Я. Інформаційна культура в професійній підготовці майбутніх педагогів / Я. Галега // Рідна школа. — 2011. — № 11. — С. 24–27.
3. Шевчук С. Інноваційна діяльність педагога професійної школи: навч.-метод. посіб. / С. Шевчук. — Біла Церква : БІНПО, 2015. — 164 с.